

Knihovna FF UK – Středisko vědeckých informací

Zpráva ze studijní cesty do Leedsu konané 14.-16.5.2014

V rámci cesty jsem navštívila University of Leeds. Tuto univerzitu navštěvuje přes 30 tisíc studentů. Její budovy jsou rozmístěny v univerzitním kampusu, který plynule navazuje na kampus Metropolitan university. University of Leeds je univerzita zaměřená spíše na výzkum, a to všech oblastí vyjma veterinu. Nejsilnějšími obory jsou vzhledem k historii města a oblasti celkově obory chemické (v návaznosti na textilní průmysl).

Knihovna univerzity (<http://library.leeds.ac.uk/>) je složena ze tří knihoven:

- Brotherton Library (zaměřena na právo a společenské vědy)
- Edward Boyle Library (zaměřena na technické obory)
- Health Science Library (zaměřena na lékařství a přírodní vědy)

Celkový fond knihovny je ca 3,5 mil svazků (pro porovnání registrovaný (!) fond FF je ca 1,1 mil). Pro tamější knihovníky však zjevně není směrodatná velikost fondu, ale počty studijních míst. Brotherton Library má 900 studijních míst, Health Science Library 550 a Edward Boyle Library dokonce 2200 studijních míst v pěti patrech (pro srovnání – Knihovna Jana Palacha jich poskytuje včetně týmové studovny 146).

Kromě těchto tří knihoven bude v roce 2015 otevřena další budova knihovny, která poskytne další 900 studijních míst a do které bude přesunuta část fondu Edward Boyle Library. Tento přesun umožní postupnou rekonstrukci Edward Boyle Library, která by jinak za provozu nebyla možná.

Během své návštěvy jsem se postupně setkala se zaměstnanci odpovědnými za různé části provozu a poskytování služeb, kteří mi poskytli vždy hodinovou schůzku, aby mě seznámili se svojí oblastí. Postupně jsem se tak seznámila se všemi budovami a technickým uspořádáním, dále s vedením knihovny jako celku, pracovníkem odpovědným za noční provoz, pracovníkem odpovědným na víkendový provoz, pracovníkem odpovídajícím za výpůjční služby, hlavním katalogizátorem, systémovou knihovnicí. Nejdůležitější pro mou

Knihovna FF UK – Středisko vědeckých informací

cestu, jejímž cílem bylo zjistit možnost zavedení nonstop provozu bez zaměstnanců, byla Edward Boyle Library, největší z knihoven, která je otevřena 24 hodin denně (zbylé dvě od 8 do 24), všechny knihovny však poskytují knihovnické služby pouze od 9 do 17. Mimo tuto dobu je nemožná jakákoliv práce se čtenářským kontem, což čtenáři někdy nesou nelibě, ale chápou, že zaměstnanec ochranky jejich problém nevyřeší.

Knihovna na webových stránkách deklarovala nonstop provoz bez zaměstnanců (<http://library.leeds.ac.uk/opening-hours>), což ovšem v praxi neznamená jakoukoliv absenci zaměstnanců v knihovně, ale pouze neposkytování služeb knihovníků: knihovna výpůjční služby poskytuje prostřednictvím velkého množství selfchecků a systémů samoobslužného vracení, které jsou k dispozici právě 24 hodin denně. V knihovně jsou v noci přítomni dva zaměstnanci ochranky objektu a jeden až dva zaměstnanci základního knihovnického personálu, kteří vracejí knihy na regály (knihovna se zavázala k maximálně 60 minutové lhůtě k vrácení knihy na regál po vrácení čtenářem). Ochranka je v objektu nutná ne kvůli nebezpečí krádeží knih (které v knihovně zjevně nejsou vůbec problémem jednoduše proto, že čtenáři knihy nekradou), ale kvůli tomu, že v tak rozlehlé budově se vyskytovaly tendence k pořádání večírků během pozdních nočních hodin. Zároveň je budova v dezolátním stavu, takže je potřeba přítomnost někoho pro případ problému s ucpanými toaletami. Pro případ nouze jsou navíc po knihovně instalovány vnitřní telefonní linky, kterými se uživatel dovolá na recepci ochrany. V oblasti bezpečnosti v knihovně během nonstop provozu zatím řešili dvě situace: snahu o vykradení automatu na rozměňování peněz a pokus o znásilnění (nyní v šetření).

Nonstop provoz je dle mně poskytnutých informací v Anglii v univerzitních knihovnách naprostý standard, některé univerzitní knihovny poskytují dokonce provoz 365 dnů v roce, zároveň se však jedná o velké knihovny (nikoliv roztržštěné jako na FF) s nesrovnatelným množstvím návštěv, studijních míst a obecně jiným přístupem k používání knihoven. Přestože v kampusu univerzity nejsou koleje (většina studentů není obyvateli Leedsu, ale ubytovaní jsou na kolejích mimo areál nebo v soukromých sdílených bytech), jsou noční hodiny využívány, a to v počtu průměrně 70 osob mezi půlnocí a pátou hodinou ranní. Kolem páté hodiny probíhá úklid, takže tou dobou se již často spící studenti probouzejí. Mnou navštívené

Knihovna FF UK – Středisko vědeckých informací

knihovny navíc působily výrazně méně „sterilním“ dojmem: hojně využívané tam jsou hlučné studovny, kde ve skupinkách studovali studenti a mohli spolu hlasitě mluvit.

Mimo hlavní cíl cesty mě zajímal i běžný knihovnický provoz. Knihovna má roční přírůstek ca 20 tisíc tištěných dokumentů (stejně jako přírůstek KFF), ale větší množství elektronických knih, dokumenty zpracovává 13 katalogizátorů (v KFF 5, ale mají na starosti i jiné agendy). Jeden a půl úvazku je dále určeno na signování. Záznamy převážně přebírají. Již deset let provádějí pouze jmenný popis, což koresponduje s plánem české Národní knihovny postupně zrušit věcný popis, neboť vyhledávání podle hesel již uživatelé dle statistik nevyužívají, neboť dokumenty primárně vyhledávají na googlu nebo v databázích a v knihovním katalogu již hledají konkrétní tituly.

Velmi inspirující je pak výpůjční řád a systém pokut (<http://library.leeds.ac.uk/overdue>). Čtenáři si mohou půjčit maximálně 15 dokumentů (u nás 30), ale ani tohoto maximálního množství nedosahují, z čehož je zřejmé, že na rozdíl od našich čtenářů jsou tamější studenti zvyklí studovat přímo v knihovně. Pokutový systém je z našeho pohledu co do částky velmi přísný, je však vykompenzován značnou benevolencí: pokuta za pozdě vrácený dokument je ve výši £2,5 za den pro požadované dokumenty (vysvětlení dále), pro krátkodobé výpůjčky (denní nebo čtyřhodinové) £1 za den. Při dosažení £30 pro bakalářské a magisterské studenty a £50 pro doktorandy a zaměstnance je konto zablokováno. Pokutu však uživatelé platí pouze ve chvíli, kdy je dokument požadován někým jiným a oni ho do 3 dnů (externí, tj. mající kontaktní adresu mimo Leeds, studenti do 7 dnů). Pokud tedy mají knihu i po výpůjční době, ale není požadována dalším čtenářem, pokuta se jim automaticky odpustí. Nemohou si však půjčit jiný dokument.

Zajímavostí je i vyčlenění krátkodobých a čtyřhodinových výpůjček (hlavně pro audiovizuální dokumenty) z fondu do samostatné části knihovny, díky které uživatel jasně pozná, že se nachází v oddělení s jiným režimem a odpadá tak vymlouvání se na to, že nevěděl, že výpůjčka je krátkodobá (u nás nejčastější omluva pro odpuštění pokuty).

Standardní službou knihovny je samoobslužné půjčování notebooků.

Knihovna FF UK – Středisko vědeckých informací

Závěr s ohledem na cíl cesty

Non stop provoz knihovny neznamená, že knihovna je zcela bez zaměstnanců, ale pouze že neposkytuje knihovnické služby. Jsou tak možné samoobslužné výpůjčky a vracení, možnost prezenčního studia a využívání služeb knihovny ve smyslu kopírek, skenerů, počítačů. Pro noční provoz mnou navštívené knihovny tak jsou potřeba minimálně tři osoby (dvě z ochranky a alespoň jeden zaměstnanec pro zakládání knih na regály). V knihovně zjevně s ohledem na kulturní a osobní vyspělost neřeší krádeže a ničení majetku, ale problémy technického rázu související se zastaralostí budovy, a veselost studentů (tendence k pořádání večírků). Knihovna svým nonstop provozem kopíruje standard běžný za posledních pět let v anglických univerzitních knihovnách, inspirovala se hlavně univerzitou v Yorku. V žádné z těchto knihoven však není provoz zcela bez zaměstnanců.

Děkuji FF UK a AKVŠ, že mi tuto cestu umožnila. Všechny poznatky jsou velmi inspirativní pro rozvoj knihoven nejen na FF UK.

Klára Rösslerová

V Praze dne 19. 5. 2014